

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан географічного факультету:

доцент, д. геогр. н. Заячук М. Д.

01 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

**СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

Вид дисципліни (за компонентом ОПП): обов'язкова

Освітньо-професійна програма: Регіональний розвиток і просторове планування

Спеціальність: 106 «Географія»

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний

Мова навчання: українська

Чернівці, 2023 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування» спеціальності: 106 «Географія», галузі знань: 10 «Природничі науки», затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 3 від 28 лютого 2022 року).

Складена на основі «Навчальної програми навчальної дисципліни «Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування» (розробник – професор Джаман В. О.) і програм, затверджених та рекомендованих кафедрою економічної та соціальної географії Київського національного університету імені Тараса Шевченка: «Теоретичні основи управління розвитком регіону», «Управління розвитком регіону», «Менеджмент регіонального розвитку», «Управління використанням природних ресурсів», «Конструктивно-географічні основи раціонального природокористування» - ISBN 978-966-521-457-1; ISBN 966-7145-34-8. - Індекс УМОУ -0118/16.89; програми «Сучасні концепції регіонального розвитку» (укл. : Мезенцев К.В.).

Розробник програми: Джаман Василь Олексійович, професор кафедри географії України та регіоналістики, доктор географічних наук, професор

Затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол № 13 від “29” серпня 2023 року

Завідувач кафедри _____ Іван КОСТАЩУК

Погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Регіональний розвиток і просторове планування».

Гарант освітньо-професійної програми _____ Мирослав ЗАЯЧУК

Схвалено навчально-методичною радою географічного факультету

Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова навчально-методичної ради факультету _____ Наталя АНДРУСЯК

© Джаман В., 2023 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

Навчальна дисципліна «Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування» належить до переліку обов'язкових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «магістр», що пропонується в рамках циклу професійної підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти на першому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження проблем регіонального розвитку та раціонального природокористування і спрямована на засвоєння теоретичних і практичних знань про особливості збалансованого розвитку і територіальної організації продуктивних сил і суспільства загалом, раціонального використання природних ресурсів і охорони оточуючого середовища, взаємодії природи і суспільства в системі «Природа – Людина – Господарство», вдосконалення вмінь та навичок регіональних досліджень набутих під час вивчення дотичних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр».

1.1. Мета викладання дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни є опанування знаннями про сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування, необхідними для наукового аналізу соціально-економічних проблем розвитку регіонів України.

1.2. Завдання вивчення дисципліни.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- розкрити поняттєво-термінологічний апарат дисципліни;
- ознайомитись із традиційними (раніше розробленими) концепціями регіонального розвитку;
- ознайомитись із сучасними концепціями регіонального розвитку;
- ознайомитись із сучасними концепціями раціонального природокористування;
- розкрити класифікацію регіональних проблем;
- ознайомитися із досвідом аналізу та дослідження регіональних соціально-економічних та екологічних проблем в світі;

- розкрити специфіку економічних, соціально-демографічних та екологічних проблем розвитку регіонів України.

1.3. Компетенції, якими має оволодіти студент в процесі вивчення дисципліни.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Працювати самостійно, розробляти стратегії та керувати часом. Здатність скеровувати зусилля, поєднуючи результати різних досліджень та аналізу, представляти результат вчасно.

ЗК 2. Здатність бути критичним та самокритичним. Вміти реально оцінювати власні можливості, результати та шляхи їх досягнення при розробці проектів та вирішенні завдань. Здійснювати критичне осмислення регіональних проблем.

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). Керуючись науково обґрунтованими принципами та особливостями перебігу суспільно-географічних процесів вирішувати нагальні проблеми з управління, планування та розвитку регіонів.

ЗК 4. Здатність знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел. Навички використання сучасних інформаційних технологій, картографічних та статистичних джерел інформації при планування розвитку регіонів.

ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Знання стандартів необхідних для наукового дослідження та публікування, включаючи критичну обізнаність та академічну доброчесність.

ЗК 8. Здатність працювати в команді. Здатність працювати в команді, виконуючи провідну роль, в міжнародній та мультикультурній групі. Відповідальність за внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команд та колективів. Усвідомлення рівних можливостей і гендерних питань при проектуванні чи плануванні розвитку регіонів.

ЗК 9. Здатність мотивувати людей і досягати спільних цілей. Здатність виступати з усними повідомленнями, ставити запитання, дискутувати, вести ділове спілкування в усній або в письмовій формі.

ЗК 10. Здатність до сприяння, пропонування та збереження навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів.

ЗК 11. Здатність до розроблення та управління проектами. Здатність правильно розмовляти та писати згідно різних комунікативних стилів, а саме: неофіційного, офіційного та наукового.

ЗК 12. Здатність продовжити навчання з високим ступенем автономії.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм природничої та суспільної географії, ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

ФК 2. Розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку та взаємодії природи і суспільства й уміння їх використовувати у професійній, соціальній, педагогічній діяльності.

ФК 3. Здатність до наукового аналізу, в тому числі у міжнародному контексті, сучасних проблем та особливостей взаємодії природи і суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, регіонального розвитку і просторового планування для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку.

ФК 4. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументів до фахівців і нефаківців.

ФК 10. Здатність застосовувати уміння роботи з картографічними та статистичними базами даних, збору, узагальнення та обробки статистичної інформації та її графічної візуалізації у регіональних географічних дослідженнях.

Програмні результати навчання

Знання:

ПРН 4. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах.

ПРН 5. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науковоприкладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.

ПРН 7. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.

Уміння і навички:

ПРН 9. Проводити фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, здійснювати їхню геоекологічну і соціально-економічну експертизу та моніторинг.

ПРН 10. Застосовувати геоінформаційні технології, створювати та досліджувати моделі природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем, визначати можливості та межі їх застосування.

ПРН 11. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму.

ПРН 14. Проводити фахову оцінку головним закономірностям глобальних проблем сучасності, глобалізації, глобалістики та їх вимог на регіональному та локальному рівнях через призму сталого розвитку.

ПРН 16. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, академічної доброчесності, професійного кодексу поведінки.

У результаті вивчення курсу студенти повинні

Знати:

- сучасні концепції регіоналізації простору;
- сучасні концепції поляризації простору;
- сучасні концепції комплексного розвитку та кластерно-мережевої

організації простору;

- сучасні концепції перцепції простору;
- сутність, специфіку та класифікацію проблем регіонального розвитку;
- досвід аналізу та дослідження регіональних соціально-економічних та екологічних проблем у світі;
- особливості прояву регіональних проблем соціально-економічного розвитку регіонів України;
- функції, принципи і методи управління регіональним розвитком і раціональним природокористуванням через призму стратегії сталого розвитку.

Вміти:

- застосовувати на практиці методичні основи сучасних концептів регіонального розвитку та раціонального природокористування;
- визначати типи регіональних проблем;
- оцінювати гостроту прояву регіональних проблем;
- передбачати наслідки прояву регіональних проблем;
- застосовувати методи аналізу регіональних проблем;
- виділяти регіони за особливостями поєднання різних проблем соціально-економічного та екологічного розвитку;
- визначати пріоритетні напрями регіональної економічної, соціальної, екологічної політики;
- проводити суспільно-географічні дослідження як основи індикативного територіального планування.

2. СТРУКТУРА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ, НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ» ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА.

2.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни - Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1 (5)	2 (10)	6	180	2	30	-	15	-	135	-	іспит
Заочна												

2.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи вивчення концепцій регіонального розвитку та раціонального природокористування.													
Тема 1. Вступ. Предмет, методи і завдання дисципліни «Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування».	11	2				9								
Тема 2. Огляд раніше розроблених напрямів і теорій економічного розвитку регіонів.	16	4	2			10								
Тема 3. Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування.	13	2	2			9								
Тема 4. Полімасштабність розвитку та концепції	12	2	1			9								

регіоналізації простору.												
Тема 5. Нерівномірність розвитку та концепції поляризації простору.	13	2	1			10						
Тема 6. Комплексність розвитку та концепції кластерно-мережевої організації простору.	13	2	1			10						
Тема 7. Суб'єктивність сприйняття розвитку та концепції перцепції простору.	12	2	1			9						
Разом за ЗМ1	90	16	8			66						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Економічні, соціально-демографічні та екологічні концепції розвитку регіонів України. Концепції раціонального природокористування.											
Тема 8. Сутність та класифікація регіональних проблем соціально-економічного та екологічного розвитку.	14	2	1			11						
Тема 9. Економічні та соціально-демографічні проблеми регіонального розвитку України.	16	2	1			13						
Тема 10. Еволюція концепцій і економічних моделей природокористування.	14	2	1			11						
Тема 11. Методологічні засади, цілі та завдання концепції державної екологічної політики.	14	2	1			11						
Тема 12. Сучасні концепції раціонального природокористування в Україні.	14	2	1			11						
Тема 13. Концепція збалансованого (сталого) розвитку – шлях до збереження суспільства. Стратегія сталого розвитку України.	18	4	2			12						
Разом за ЗМ 2	90	14	7			69						
Усього годин	180	30	15			135						

2.3. Темы практичних (семінарських) занять

№	Назва теми	Годин	Балів
1	Традиційні (раніше розроблені) напрями і теорії економічного розвитку регіонів.	4	6
2	Концепції регіоналізації простору.	1	3
3	Концепції поляризації простору.	1	2
4.	Концепції комплексного розвитку та кластеризації.	1	3
5	Концепції перцепції простору.	1	2
6	Сутність та систематизація проблем регіонального розвитку.	1	2
7	Оцінка гостроти прояву та наслідків економічних проблем регіонального розвитку України.	1	2
8	Оцінка гостроти прояву та наслідків соціально-демографічних проблем регіонального розвитку України.	1	2
9	Оцінка гостроти прояву та наслідків екологічних проблем регіонального розвитку України.	1	2
10	Принципи раціонального природокористування в Україні.	1	2
11	Чинники розміщення галузей господарства в Україні та оцінка ефективності управління регіональним розвитком в умовах стратегії сталого і збалансованого розвитку.	2	4

3. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЇЇ ВИКОНАННЯ:

1. Концепція суспільно-географічного районування.
2. Суспільно-географічне районування України: сучасний етап.
3. Єврорегіони в Україні.
4. Концепція економічної та соціальної нерівності.
5. Концепція стиснення простору.
6. Концепція ТВК в регіональному розвитку України.
7. Регіональні кластери в Україні.
8. Перцепційні стереотипи регіонів в Україні.
9. Перцепційні стереотипи суспільно-географічних макрорайонів в Україні.
10. Прикордонна ідентичність.

11. Досвід аналізу регіональних проблем в країнах ЄС.
12. Досвід аналізу регіональних проблем в США і Канаді.
13. Індикатори конкурентоспроможності регіонів України.
14. Індикатори загроз економічній безпеці регіонів України.
15. Депресивні території в Україні.
16. Проблеми депопуляції та старіння населення у регіонах України.
17. Політична ситуація в Україні: регіональні аспекти.
18. Індикатори загроз соціальній безпеці регіонів України.
19. Функції державного управління регіональним розвитком в Україні.
20. Регіональна політика в Україні.

4. ТЕМИ ІНДЗ:

1. Інтеграція та регіоналізація – важливі діаметрально протилежні процеси розвитку сучасного суспільства.
2. Форми виявлення процесів регіонального розвитку.
3. Географічний детермінізм (сутність теорії, представники).
4. Енвайронменталізм (сутність теорії, представники).
5. Штандортні теорії розміщення (сутність теорії, представники).
6. Регіональна наука (сутність теорії, представники).
7. Теорія ринків збуту (сутність теорії, представники).
8. Геополітика (сутність теорії, представники).
9. Неокласичні теорії регіонального розвитку.
10. Теорії кумулятивного зростання регіонального розвитку.
11. Теорії зростання за рахунок конкурентних переваг регіону.
12. Сучасні теорії регіонального розвитку: теорія «інформаційного суспільства»; теорія «нового регіоналізму»; теорія «соціального капіталу»; концепція «соціально орієнтованої економіки», людського розвитку.
13. Концепція районування.
14. Концепція полімасштабності розвитку.
15. Концепція глобалізації простору.
16. Концепції регіоналізації простору.

17. Нерівномірність, нерівність та неоднорідність регіонального розвитку.
18. Концепція полюсів росту.
19. Концепція осей розвитку.
20. Концепція центр-периферія. Різноманіття периферії.
21. Суспільно-просторова нерівність та поляризація.
22. Концепція стиснення простору.
23. Концепція економічної та соціальної нерівності.
24. Концепція креативного класу.
25. Концепція стадійного, циклічного, еволюційного регіонального розвитку.
26. Концепція самоорганізації регіонального розвитку.
27. Концепція енерго-виробничих циклів.
28. Концепція територіально-виробничих комплексів.
29. Концепція територіального соціально-економічного комплексу.
30. Концепція регіонального кластеру. Кластерно-мережева територіальна структура господарства.
31. Концепції перцепції простору.

Методи навчання:
• словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо), • практичні заняття, • наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо), • робота з книгою: навчально- методичною, науковою, • електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні), • самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

5. МОДУЛЬ-КОНТРОЛЬ

Перелік запитань для проведення підсумкового модульного контролю із курсу «Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування» :

1. Інтеграція та регіоналізація – важливі діаметрально протилежні процеси розвитку сучасного суспільства.

2. Форми виявлення процесів регіонального розвитку. Концепція – важлива складова методологічного базису економічного регулювання регіонального розвитку.
3. Предмет, метод і завдання вивчення дисципліни «Сучасні концепції регіонального розвитку та раціонального природокористування». Структура дисципліни.
4. Географічний детермінізм (сутність теорії, представники).
5. Енвайронменталізм (сутність теорії, представники).
6. Штандортні теорії розміщення (сутність теорії, представники).
7. Регіональна наука (сутність теорії, представники).
8. Теорія ринків збуту (сутність теорії, представники).
9. Геополітика (сутність теорії, представники).
10. Неокласичні теорії регіонального розвитку: теорія конвергенції; теорія статистичної оцінки соціальних та політичних факторів підвищення продуктивності праці.
11. Теорії комулятивного зростання регіонального розвитку: теорія «полюсів росту», теорія міських агломерацій, теорія «осей розвитку»; теорія «центр-периферія»; модель «дифузія інновацій»; модель «вулкана».
12. Теорії зростання за рахунок конкурентних переваг регіону: концепція регіональних конкурентних переваг, концепція кластерного розвитку, концепція регіональних інноваційних мереж; модель «піраміди конкурентоспроможності регіону»; циклічна теорія комулятивної конкурентоспроможності.
13. Сучасні теорії регіонального розвитку: теорія «інформаційного суспільства»; теорія «нового регіоналізму»; теорія «соціального капіталу»; концепція «соціально орієнтованої економіки», людського розвитку.
14. Концепція районування. Соціально-економічне районування. Суспільно-географічне районування.
15. Концепція полімасштабності розвитку. Концепція глобалізації простору. Концепції регіоналізації простору.

16. Світові міста, глобальні міста, глобальні міста-регіони.
17. Фронтірні території. Транскордонні території.
18. Нерівномірність, нерівність та неоднорідність регіонального розвитку.
19. Концепція полюсів росту.
20. Концепція осей розвитку.
21. Концепція центр-периферія. Різноманіття периферії.
22. Суспільно-просторова нерівність та поляризація.
23. Концепція стиснення простору.
24. Концепція економічної та соціальної нерівності.
25. Концепція креативного класу.
26. Концепція стадійного, циклічного, еволюційного регіонального розвитку.
27. Концепція самоорганізації регіонального розвитку.
28. Концепція енерго-виробничих циклів: зміст поняття ЕВЦ, структура ЕВЦ, систематика ЕВЦ, прикладне значення ЕВЦ.
29. Концепція територіально-виробничих комплексів: зміст поняття ТВК, систематика ТВК, спеціалізація ТВК, комплексність розвитку ТВК, територіальна структура ТВК.
30. Концепція територіального соціально-економічного комплексу.
31. Концепція регіонального кластеру. Кластерно-мережева територіальна структура господарства.
32. Концепції перцепції простору.
33. Географічний образ. Перцепційна соціально-економічна привабливість.
34. Регіональні перцепційні стереотипи. Явище безмісцевості, безрегіональності.
35. Перцепційні стереотипи регіонів в Україні.
36. Концепції регіональної (територіальної) ідентичності. Оцінка самоідентичності.
37. Прикордонна ідентичність. Єврорегіони в Україні.
38. Індикатори конкурентоспроможності регіонів України.

39. Індикатори загроз економічній безпеці регіонів України.
40. Функції державного управління регіональним розвитком в Україні.
41. Поняття про проблеми регіонального розвитку. Класифікація проблем регіонального розвитку. Класифікаційні ознаки.
42. Галузеві проблеми регіонального розвитку: економічні, соціально-демографічні, екологічні. Комплексні проблеми регіонального розвитку.
43. Світовий досвід дослідження проблем регіонального розвитку.
44. Досвід аналізу регіональних проблем в Україні.
45. Проблеми нерівності економічного і соціального розвитку регіонів України.
46. Проблема гіперконцентрації галузей господарства в індустріальних та високоурбанізованих районах Донбасу, Придніпров'я та окремих господарських агломераціях.
47. Регіональні проблеми банківсько-фінансового сектору економіки.
48. Регіональні проблеми інвестиційної діяльності в Україні.
49. Регіональні проблеми модернізації господарського потенціалу.
50. Регіональні проблеми розвитку малого підприємництва.
51. Економічна поляризація простору. Полюси економічного розвитку та периферія.
52. Рівні економічного розвитку регіонів України. Депресивні території.
53. Проблеми депопуляції та старіння населення у регіонах України.
54. Регіональні проблеми рівня та умов життя населення.
55. Регіональні проблеми безробіття в Україні.
56. Соціальна поляризація простору: полюси соціального розвитку та периферія.
57. Поняття природокористування.
58. Еволюційний ланцюг економічних моделей управління природокористуванням: неокласична економіка – неокейнсіанська економіка природокористування – екологічна економіка (концепція сталого розвитку) – зелена економіка (циркулярна економіка) – синя економіка.

59. Класифікація інструментів екологічного регулювання неокейнсіанської моделі природокористування.
60. Центральна концепція екологічної економіки – концепція провалів ринку в екологічній сфері.
61. Постулати і принципи «зеленої економіки», глобальний новий «зелений» курс.
62. Секторальні «зелені» пріоритети та їх потенційні ефекти. Нова стратегія політики «зеленого» зростання.
63. Ключові переваги «зеленої економіки». Трансформація економіки з впровадженням «зелених» пріоритетів.
64. Синя економіка: суть, мета, основний критерій результатів виробничої діяльності, принципи.
65. Екологічна політика: загальні положення і стан в Україні.
66. Поняття про екологічну політику. Ієрархія рівнів екологічної політики за М. Ф. Реймерсом.
67. Методологічні підходи до розробки та реалізації екологічної політики.
68. Екологічна політика України: основоположні документи, мета, цілі, завдання, складові.
69. Механізми реалізації екологічної політики.
70. Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління.
71. Екологічна оцінка планової діяльності. Системи оцінки впливу планової діяльності на довкілля.
72. Стратегічна екологічна оцінка: загальні підходи до процедури здійснення СЕО, стратегічна екологічна оцінка в Україні.
73. Принципи раціонального природокористування: «нульового рівня» споживання природних ресурсів, відповідності антропогенного навантаження природно-ресурсному потенціалу регіону.
74. Принципи раціонального природокористування: збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх господарського

використання, збереження природообумовленого кругообігу речовин у процесі антропогенної діяльності.

75. Принципи раціонального природокористування: погодження виробничого і природного ритмів, пріоритетність екологічної оптимальності на довгострокову перспективу відносно економічної ефективності поточного природокористування.

76. Збалансований (сталий) розвиток – шлях до збереження суспільства.

77. Етапи виникнення та становлення концепції збалансованого (сталого) розвитку.

78. Глобальні цілі збалансованого розвитку до 2030 року.

79. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: стратегічне бачення сталого розвитку України, керівні принципи стратегії, національні цілі сталого розвитку України.

80. Чинники розміщення галузей господарства в Україні та оцінка ефективності управління регіональним розвитком в умовах стратегії сталого і збалансованого розвитку.

6. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСУ.

6.1. Методи контролю.

Контроль знань студентів ґрунтується на здійсненні поточного і підсумкового контролю при застосуванні таких способів діагностики, як практичні і самостійні роботи, тестування, індивідуальні завдання, письмове і усне опитування. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та інших видів занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді письмового фронтального опитування.

Форма підсумкового контролю - іспит, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу на підставі відповідей на підсумковому модулі, результатів виконання ним певних видів робіт.

Методами контролю є: усний, письмовий (розгорнута відповідь),

тестовий, графічний при застосуванні індивідуальної та фронтальної перевірки знань, умінь і навичок студентів.

1. Контроль засвоєння *лекційного і самостійно опрацьованого* теоретичного матеріалу здійснюється на основі модульного (письмового) фронтального опитування, в тому числі – тестування.
2. Контроль засвоєння знань та набуття умінь і навиків при виконанні *практичних робіт* здійснюється шляхом їх поточної перевірки.
3. Контроль виконання *індивідуальних завдань* здійснюється за бажанням студентів, як додаткових (необов'язкових для виконання всіма студентами) науково-дослідницьких завдань шляхом оцінювання виконаних рефератів та усного індивідуального захисту результатів дослідження.

6.2. Розподіл балів, які отримують студенти.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни (до 100 балів) є сумою оцінок компетентностей (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності, за виконанні ІНДЗ та контрольний модуль (іспит). Максимальна кількість балів, яку може отримати студент до іспиту, у сумі становить 60 балів. Інші 40 балів відводиться на підсумковий модуль (іспит). Питання *самостійної роботи* включені до завдань модульного контролю і оцінюються при модульному контролі. Додатково студент може отримати до 10 балів за виконання ІНДЗ. Підсумкова оцінка виставляється за сумою всіх отриманих балів згідно шкали оцінювання. При цьому в екзаменаційній відомості зазначається сумарна кількість набраних балів, оцінка за шкалою ECTS і оцінка за національною шкалою.

6.3. Шкала оцінювання

Поточне опитування, тестування та самостійна робота	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
T 1	3
T 2	6

T3	6
T 4	4
T 5	4
T 6	4
T 7	3
Сума	30
Змістовий модуль 2	
T 8	4
T 9	4
T 10	5
T 11	5
T 12	5
T 13	7
Сума	30
Іспит	40
Всього	100

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

7.1. Основна література:

1. Возняк Г.В. Сучасні теорії та парадигми регіонального розвитку: практичний вимір для України // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 5. – С. 671-677.

2. Дегтярова І. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління // Вісник НАДУ. Серія: Регіональне управління та місцеве самоврядування. – С. 141-148.
3. Лісовський С. А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку. – Житомир, 2007. – 108 с.
4. Медвідь В.Ю. Сучасні концепції та теорії економічного регіонального розвитку // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2013. - № 2 (71). – С. 66-70.
5. Медвідь В.Ю. Наукові парадигми сучасного регіонального розвитку // Економіка та держава. – 2013. - № 4. – С. 36-38.
6. Оновлена стратегія збалансованого розвитку ЄС. Серія «Європейська інтеграція». – 2016. - № 7. – 36 с.
7. Приходченко Т.А. Теорії та концепції регіонального розвитку // Ефективна економіка. – 2016. - № 9.
8. Програма навчальної дисципліни «Сучасні концепції регіонального розвитку» / Укл.: Мезенцев К.В. – Харків, ХНУ ім. В. Каразіна. – 12 с.
9. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (проект). Серія «Збалансований розвиток». – 2017. - №8. – 44 с.

Додаткова література:

10. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. – Ніжин, 2009. – 396 с.
11. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. – Т.1. Природно-техногенна (екологічна) безпека / За ред. Б.М.Данилишина. – К.: Наукова думка, 2008. – 391 с.
12. **Джаман В. О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти: Монографія. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
13. **Джаман В. О.** Методологічні засади дослідження відповідності систем розселення територіальній структурі суспільно-географічних комплексів // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К., 2004. – Вип. 55. – С. 87-92.

14. **Джаман В. О.** Міста – опорні центри територіальних систем розселення слабоурбанізованих регіонів (на матеріалах Західної України) // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. Вип. 199: Географія. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 116-124.
15. **Джаман В.О.** Територіальна структура систем розселення – каркас просторової організації суспільно-географічних комплексів // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: Зб. наук. праць. – Вінниця: Антекс – УЛТД, 2004. – Вип. 4. – С 101-107.
16. **Джаман В., Гігейчук С.** Суспільно-географічне районування території України: історія та перспективи // Історія української географії та картографії. –Тернопіль, 2007. – С. 134-138.
17. **Доценко А.І.** Територіальна організація розселення (теорія та практика). – К.: Фенікс, 2010. – 536 с.
18. **Дронова О., Запотоцький С.** Сучасне природокористування: суспільно-географічний контекст. Навчально-методичний посібник. – К.: Прінт-сервіс, 2018. – 214 с.
19. **Запотоцький С.П.** Регіональна конкурентоспроможність: Суспільно-географічні засади формування: Монографія. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. – 424 с.
20. **Заставецька Л.Б.** Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: Монографія. – Т.: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 331 с.
21. **Захарченко В.І.** Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України: Монографія. – Вінниця: Гіпаніс, 2004. – 547 с.
22. **Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем.** / За ред. М.А. Хвесика. – К.: Наукова думка, 2013. – 487с.
23. **Маруняк Є.О.** Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
24. **Мезенцев К.В.** Регіональне прогнозування соціально-економічного

розвитку: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.

25. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 253 с.

26. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. – К.: Прінт Сервіс, 2014. – 132 с.

27. Пилипенко І.О. Мальчикова Д.С. Методики суспільно-географічних досліджень (на матеріалах Херсонської області): Навч. посібник. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2007. – 112 с.

28. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. – К.: Інститут географії НАН України, 2009. – 300 с.

29. Пістун М. Д., Мезенцев К. В., Тьорло В. О. Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.

30. Пістун М. Д., Мельничук А. Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку України: Навч. посібник. – 3-є видання. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2013. – 290 с.

31. Смаль В. В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. – К.: Київський нац. ун-тет імені Тараса Шевченка, 2011. – 370 с.

32. Територіальна структура господарства і розселення населення в Україні. / За ред. В.П. Нагірної – К., 2010. – 280 с.

33. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект: Монографія / За ред. Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної, О.М. Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

34. **Dzhaman V.** Big towns: Territorial-Functional Organization and Strategy of Development (the Case of Chernivtsi) / Dzhaman V., Koliadynskyy P. – Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. - 226 p.

35. **Dzhaman V.** Technical approaches to the geographical investigations of the dynamics of socio-economic condition of the rural settlements during the transition

period (based on the example of Ivano-Frankivsk region, Ukraine) / V.Dzhaman, I. Kovbas, Ya. Dzhaman. // Lucrarile Seminarului Geografic «Dimitrie Cantemir» (Dimitrie Cantemir Geographic Journal – англ.)/ - 2015. - Vol. 39, № 1. – P. 99-108.

36. **Dzhaman V.**, Czaplinska A., Dzhaman Ja. International functions large Cities of Ukraine (on the Chernivtsi Example) // Slupskie Prace Geograficzne . – Nr. 14.- Slupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Slupsku, 2017. – S. 61-37.

Czaplinski P., **Dzhaman V.** Problems of the Ukrainian labor market // Journal of Geography, Politics and Society. – 2019. – Vol. 9, № 4. – P. 24-34.